

- PRO
- ZÁJEMCE
- O PĚSTOUNSKOU
- PÉČI

● ● ● ● občanské sdružení
AMALTHEA

OBSAH

- PRO
- ZÁJEMCE
- O PĚSTOUNSKOU
- PÉČI

- 2 Dítě – rodina – pěstounství...
- 3 Nejčastější otázky k pěstounství...
- 6 Jaké jsou vlastně děti, pro které hledáme náhradní rodiny?
- 8 Formy pěstounské péče...
- 10 Kdo se může stát pěstounem...
- 11 Co znamená být dobrým pěstounem...
- 12 Krok za krokem aneb jak se můžu pěstounem stát...
- 14 Jak budu jako pěstoun podpořen, kdo a jak mi v pěstounství pomůže...
- 15 Skutečné příběhy pěstounů a dětí v jejich péči...
- 17 Amalthea o.s.
Kontakty

DÍTĚ - RODINA - PĚSTOUNSTVÍ

Rodina je nejdůležitější článek našeho života, formuje naše základní citové vazby, návyky, způsob přemýšlení i sílu pocitu bezpečí. Rodinné pouto mezi dítětem a rodičem si neseme po celý život. Doprovází nás a naplňuje vnitřní jistotou, že máme někde někoho, o koho jsme se mohli opřít, kdo tu byl pro nás , když jsme si nevěděli rady. Někdo, kdo nás měl rád, i když jsme něco provedli.

Mít rodinu nám často přijde jako samozřejmost, ale někde tomu tak nebývá. Mnoho dětí nemůže vyrůstat ve své vlastní rodině, a to z mnoha různých důvodů.

O některé děti se jejich rodiče nemohou postarat, mohou být nemocní nebo zemřeli. Další možnou příčinou je, že rodiče neumí vytvořit dobré podmínky pro zdravý vývoj dítěte. Jejich chování může být někdy až za hranicí zákona.

Jsou i případy, že se rodina dostane do krize a nemůže po určitou dobu nabídnout dítěti zázemí a podporu nebo je dítě natolik nemocné, že se rodina o něho nezvládne nebo nemůže postarat.

Tyto děti a dospívající potřebují podpořit, najít své místo v rodině, i když náhradní, někteří na krátkou dobu, jiní na delší.

U nás v České republice má tradici pěstounská péče dlouhodobá, v rámci které je zpravidla dítě v náhradní rodině až do své dospělosti, na návratu zpět do jeho vlastní rodiny se cíleně nepracuje. Na tento typ péče jsou také pěstouni připravováni. Podmínky k výkonu jejich role pěstounů však nejsou dostatečné. A to z hlediska jejich podpory a doprovázení a také jejich finančního zajištění.

Naším cílem je podporovat pěstounskou péči dlouhodobou a zavádět i další formy pěstounské péče, díky nimž budou moci zažít rodinné prostředí i děti, které by se jinak do rodiny nedostaly, zároveň tím bude možné předejít umístování dětí do ústavní péče, která i při nejlepší snaze všech nemůže dítěti nahradit rodinu.

Cítíte-li dostatek sil, času a schopností, můžete právě Vy nabídnout těmto dětem zázemí a provést je nelehkou situací, která je v životě potkala.

Na následujících stránkách najdete všechny potřebné informace, které by Vám měly pomoci k rozhodnutí, zda se chcete připravit na roli pěstouna a nabídnout tak zázemí, přijetí a sebe sama dítěti či dětem, které Vaši pomoc potřebují.

NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY K PĚSTOUNSTVÍ

Pěstounství je specializovaná forma náhradní rodinné péče. Jde o péči o dítě, které nemůže z různých důvodů žít ve své vlastní rodině.

(termín „pěstoun“ je v celém textu používán jako společný pro muže i ženu)

Proč jsou děti v pěstounské péči a proč kromě dlouhodobé pěstounské péče podporujeme i další formy?

1. Žít ve vlastní rodině není pro dítě možné z různých důvodů – rodiče jsou nemocní, nejsou v daný okamžik schopní se o své dítě postarat, ocitli se v těžké životní situaci, která jim znemožňuje o dítě pečovat, jsou pro dítě nebezpeční, nevytváří pro dítě vhodné prostředí nebo zemřeli apod.

2. Rodiče nejsou zbaveni rodičovské zodpovědnosti – trvají tedy jejich rodičovská práva a povinnosti. Dítě tedy není umístěno do adopce (to lze jen, pokud je dítě tzv. právně volné).

3. Dlouhodobá pěstounská péče není pro dítě vhodná, a to proto, že:

- dítě je potřeba z rodiny odebrat jen na časově omezenou dobu, je velká pravděpodobnost, že se dítě do své rodiny vrátí
- dítě potřebuje specializovanou péči z důvodu svého věku, postižení, etnika apod.
- dítě je v dlouhodobé pěstounské péči, je však třeba poskytnout odlehčení dlouhodobým pěstounům a o dítě se kvalitně postarat po nezbytně nutnou dobu.

Jak se děti dostávají do pěstounské péče?

Je-li třeba z rodiny odebrat dítě, ale jen na časově omezenou dobu, osloví příslušná sociální pracovní-

ce krajský úřad, kde je registr schválených pěstounských rodin. Odborníci vyberou tu nejhodnější rodinu, kterou poté osloví. Rodina má určitý čas na seznámení se s dítětem a vyjádření se, zda jsou také z jejich pohledu vhodnou rodinou pro dané dítě, také dítě se může vyjádřit k tomu, zda do vybrané rodiny chce.

Je-li dítě v ústavním zařízení a nedaří se mu nalézt vhodná dlouhodobá pěstounská rodina (z důvodu specifických potřeb), osloví jeho sociální pracovníce také krajský úřad. Ten opět vybere ze schválených pěstounských rodin tu, která dokáže specifické potřeby dítěte naplnit, či připraví novou rodinu tak, aby byla pro dítě vyhovující.

Co pěstouni dělají?

Jako pěstouni celodenně pečujete o dítě, které je Vám svěřeno. Dítě se stává součástí Vaší rodiny po dobu, kdy je u Vás. V mnoha ohledech je to podobné rodičovství, nicméně je třeba si uvědomit, že do Vaší rodiny přichází dítě, o jehož historii mnoho nevíte, často zažilo těžké situace, následky se mohou ukázat právě až v bezpečném prostředí Vaší rodiny a je třeba jimi dítě provést a podporovat jej. Na rozdíl od rodičů máte také další povinnosti – např. psát zprávy o vývoji dítěte, vzdělávat se, dbát o naplňování specifických potřeb dítěte, sdílet informace o dítěti se sociální pracovníci dítěte, případně s dalšími odborníky.

Každé dítě v pěstounské rodině má svůj plán péče – jedná se o popis potřeb dítěte včetně doporučení, jak nejlépe o dítě pečovat. Vy se budete podílet na naplňování tohoto plánu. K tomu budete mít servis služeb, jako je doprovázení sociálním pracovníkem,

poradenství v oblasti školní, právní, psychologické, terapie pro Vaši rodinu či pro dítě, dále vzdělávací plán k naplnění Vašich vzdělávacích potřeb, případně také plán kontaktu dítěte s vlastní rodinou atd.

Jaké jsou děti, pro které pěstounské rodiny hledáme?

Jsou to děti, které si prošly těžkou životní situací, nesou si v sobě často velké zranění, kterému je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Tyto děti mají v sobě svůj životní potenciál, leckdy velmi potlačený, který je třeba objevit a podpořit.

Je důležité dítě dobře poznat, brát ho takové, jaké je, a provést ho tím úsekem života, ve kterém to potřebuje. Často jsou to děti, které na začátku svého života nepoznaly lásku, přijetí a bezpečnou náruč blízkého člověka. Potřebují postupně znovu získat důvěru v dospělé i ve svět, který je obklopuje. Potřebují zažít běžný rodinný život – mít své místo, dobré jídlo, stabilitu a lásku. Potřebují potkat někoho chápatelého, stabilního a bezpečného.

Setkává se dítě s vlastní rodinou?

Je-li to pro dítě bezpečné, je dobré, když je vztah mezi ním a jeho vlastní rodinou zachován. Pěstouni by tento vztah měli podporovat a pomoci dítěti v tom, aby znalo svůj životní příběh a postupně ho přijalo a pochopilo. Pro dítě je extrémně důležité, aby zažilo, že pěstouni a jeho rodiče spolupracují v jeho zájmu.

Vhodnost kontaktu i jeho frekvence se posuzuje vždy individuálně tak, aby byla v zájmu dítěte. Dítě se nemusí setkávat vždy s rodiči, ale třeba také s babičkou, dědou, sourozenci, tetou, strýcem apod.

Může jít o osobní setkání, ale i o dopis či telefonát. Osobní setkání se mohou odehrávat v domě pěstounů, kde dítě žije (zejména pokud jde o miminko), ale jen v případě, že je to bezpečné

a že s tím jako pěstouni souhlasíte. Častěji se kontakt odehrává v neutrálním prostředí. Podporující organizace (např. Amalthea o.s.) pro pěstounské rodiny nabízí prostorové zázemí i odborné zajištění těchto setkávání. Mezi pěstouny, rodiči, organizací a sociálními pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí vzniká Dohoda o kontaktu dítěte s příbuznými, ve které je vymezena frekvence, čas, místo, ale také specifické potřeby kontaktu (např. vzájemně se neočerňovat, neslibovat dítěti nespílitelné apod.). Dodržování dohody se pravidelně reviduje.

Co mé vlastní děti?

Pěstounství ovlivní celou Vaši rodinu. Děti získávají vztah k hlubokým lidským hodnotám, jako je solidarita, získávají jiný pohled na svět, mohou si více vážit vlastní rodiny, získávají často blízkého kamaráda.

Zároveň je pro ně příchod cizího dítěte se specifickými potřebami velkou zátěží, proto se nesmí jejich potřeby opomenout. Je nutné, aby s přijetím dítěte souhlasily, byly na něj dostatečně připraveny a jejich prožívání byla věnována pozornost i po příchodu dítěte do rodiny. Musí zažít, že jsou součástí pěstounské péče, nelze je jen postavit před hotovou věc.

Budu placen?

Ano, jako pěstoun máte nárok na finanční zabezpečení od státu, záleží na formě pěstounské péče a její náročnosti, na specifických potřebách dítěte, na počtu a věku dětí, které přijmete do své rodiny.

Podle současné legislativy (k 23.4. 2012) po převzetí dítěte mladšího 7 let jeden z pěstounů nastupuje na mateřskou a rodičovskou dovolenou, která trvá při převzetí jednoho dítěte 22 týdnů a při převzetí dvou a více dětí 31 týdnů. Jedná se o dávku nemocenského pojištění, která činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Při přijetí dítěte pěstouni obdrží jednorázový příspěvek, který je 8000 Kč až 10 000 Kč v závislosti na věku dítěte. V případě přijetí dítěte mladšího 1 roku věku mohou pěstouni žádat o porodné, které činí 13 000 Kč.

Pokud pěstouni pokračují ve svém zaměstnání, pro výkon pěstounské péče dostávají dávky státní sociální podpory – odměnu pěstouna a příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Odměna pěstouna je opakovaná dávka státní sociální podpory, která činí 3410 Kč (životní minimum pro jednotlivce) za každé dítě svěřené do pěstounské péče.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je také opakovaná dávka státní sociální podpory, závislá na věku a zdravotním stavu dítěte, jedná se o částku v rozmezí od 4002 Kč do 7595 Kč.

Pro některé pěstouny je pak výkon dlouhodobé pěstounské péče zaměstnáním, v takovém případě dostávají odměnu pěstouna ve zvláštních případech, která je posuzována jako plat a náleží v případě, pečuje-li pěstoun alespoň o tři děti svěřené mu do pěstounské péče, nebo o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II. – IV. Jedná se o částku 18 755 Kč, která se ještě zvyšuje, pokud pěstoun pečuje o další děti.

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí předpokládá změnu finančního zajištění pro dlouhodobé pěstouny i pro pěstouny na přechodnou dobu (jednotlivými formami se blíže zabývá kapitola Formy pěstounské péče). V návrhu novely by v případě dlouhodobé pěstounské péče měla být výše odměny 8000 Kč při péči o 1 dítě (tj. základní sazba). Výše odměny pro pěstouny na přechodnou dobu by měla být 20 000 Kč. Jestliže je však svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu alespoň jedno dítě závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II, III nebo IV, zvyšuje se odměna pěstouna za výkon pěstounské péče na

přechodnou dobu o polovinu základní sazby odměny měsíčně (tj. na výši 24 000 Kč). Příspěvek na úhradu potřeb dítěte se bude pohybovat v rozmezí od 3680 do 7680 Kč. Příspěvek při převzetí dítěte by měl být zachován ve stávající výši pouze u dlouhodobé pěstounské péče.

Vzhledem k aktuálně probíhající transformaci systému péče o ohrožené děti doporučujeme ověřit výši jednotlivých dávek na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí www.mpsv.cz, případně se doptat sociální pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí v místě Vašeho bydliště.

JAKÉ JSOU VLASTNĚ DĚTI, PRO KTERÉ HLEDÁME NÁHRADNÍ RODINY?

Každé dítě je jedinečné. A stávající pěstouni často říkají, jak je pro ně důležité vědět, co má dítě, kterému poskytují dočasně či na delší dobu domov, rádo, co se mu nelíbí, co ho baví, co potřebuje, jaké má problémy a trápení. Dítě, které přichází do náhradní rodiny, má podobné potřeby jako všechny ostatní děti vyrůstající ve své vlastní rodině. Nicméně většina těchto dětí zažívala v raném dětství, pří-

padně později během života velké těžkosti a jejich potřeby nebyly naplněny tak, jak bylo pro jejich zdravý vývoj potřeba. Obtížně věří dospělým, nejsou zvyklé na rodinný život, nezažívaly přijetí, nepocítily dostatek lásky, žily v nestabilním prostředí. Aby tento nedostatek opakovaně nezařoval jejich duši, naučí se obranným reakcím a projevují se pak chováním, které bývá označováno

jako problémové (neposlušující, bývají agresivní k sobě či k druhým, často používají v komunikaci lži, těžko navazují vyvážené vztahy s druhými, překračují společenské normy, nerespektují autority, neumí posoudit důsledky svého chování, obtížně vyjadřují své pocity a potřeby atd.). Zároveň mohou tyto děti patřit k některé z níže uvedených skupin:

Děti se speciálními potřebami

V ústavní péči se ocitají děti, které mají zdravotní, mentální či psychiatrický hendikep (autismus, porucha pozornosti a hyperaktivity ADHD, poškození mozku, mentální retardace, chromozomální nemoci – např. Downova choroba, dětská mozková obrna, vrozené vývojové vady včetně kombinovaných vad atd.). Potřebují speciální péči a specifický výchovný přístup. Jejich rodiče se o ně nemohli či nedokázali postarat, kromě hendikepu tedy tyto děti nezažily přijetí, do života si mohou odnášet zprávu, že jsou špatné, když je jejich rodiče nechtěli, mohou samy sebe prožívat jako nedůležité a bez hodnoty.

Děti v kojeneckém a batolecím věku

U dětí v tomto věku se mohou objevit a následně diagnostikovat do té doby skryté vývojové vady a nemoci, se kterými je třeba počítat a případně zajistit kvalitní lékařskou, rehabilitační a ošetrovatelskou péči. Současně je u těchto dětí větší prostor k výchově dítěte a pozitivnímu ovlivnění jejich psychomotorického vývoje od útlého věku.

Děti staršího školního věku a dospívající

Do adopce a dlouhodobé pěstounské péče se zpravidla dostávají přednostně děti mladšího věku. V ústavní péči tak zůstávají děti ve věku cca 12 až 18 let, které nemají možnost zažít bezpečné rodinné zázemí, je pro ně obtížné uvěřit dospělým, navázat kvalitní vztahy, respektovat pravidla rodiny. Potřebují se to pro svůj budoucí samostatný život naučit, a to nejlépe právě v rodině.

Sourozenci

Nemohou-li děti vyrůstat se svými vlastními rodiči, je žádoucí, aby byly zachovány alespoň sourozenecké vazby mezi dětmi. Pro sourozence je tedy třeba nalézt rodiny, které jsou ochotné nabídnout místo v rodině pro všechny bratry a sestry tak, aby mohli zůstat společně. Je-li sourozenců hodně, je třeba najít rodiny, které bydlí poblíž a budou podporovat intenzivní kontakt dětí v jejich péči.

Rodič s dítětem

Pomoc náhradní rodiny může potřebovat rodič s novorozencem či malým dítětem, jemuž chybí rodičovské dovednosti postarat se o dítě a potřebuje v tomto ohledu pomoc a doprovázení. Také mladé těhotné ženy, kterým chybí zázemí pro dítě a potřebují získat jistotu pro své budoucí rodičovství, hledají v náhradní rodině oporu a učí se od ní, jak svou roli zvládnout a osamostatnit se.

Děti menšinového etnika

Děti, které nemohou vyrůstat ve své rodině, často ztrácejí kontakt s původní kulturou, komunitou, jejich budování identity tím může být narušeno. Od rodiny, která jim nabídne místo a bezpečí, potřebují podporu a pomoc v zachování vazeb na svou minulost a původ, porozumění pro jejich kulturní odlišnosti a v neposlední řadě přijetí rodiny. Při provázení dětí menšinového etnika životem je nutné směřovat je k aktivitám blízkým jejich kultuře, nabízet jim k tomu prostor, respektovat jejich kulturní dědictví.

FORMY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

České zákony znají dvě formy pěstounství – pěstounskou péči a pěstounskou péči na přechodnou dobu. Hlavním rozdílem mezi těmito druhy péče je časové hledisko. Bližší specifikace pomáhá více profilovat schopnosti a možnosti pěstounské rodiny a pro dítě je tak možné vyhledat tu nejlepší rodinu.

Pěstounská péče by měla být vždy nástrojem řešení určitého typu krizové či dlouhodobé situace způsobené absencí rodinné péče nebo její nedosta- tečností. Jednotlivé formy se liší nejen délkou umístění do náhradních rodin, ale i formou spolu- práce s institucemi a intenzitou kontaktu s vlastní rodinou. Některá umístění dětí jsou plánovaná, tu- díž se děti mohou předem seznámit s prostředím, ve kterém budou dále vyrůstat. Často ovšem situace vyžaduje rychlé řešení a dítě potřebuje být v bezpečí, proto vymezujeme i další formy pěstounské péče na přechodnou dobu zaměřené na přípravu rodin, které by dokázaly včas dítěti poskytnout podporu.

1. Pěstounská péče

1.1 pro děti, které potřebují péči na dlouhou dobu

1.2 pro děti jiného než majoritního etnika

1.3 pro děti s mentálním či fyzickým postižením, psychiatrickou diagnózou

1.4 pro starší děti a mladé lidi

1.5 pro více sourozenců

(u těchto forem pěstounské péče je umístění dítěte či mladého člověka dlouhodobé, nepředpokládá se jeho návrat do vlastní rodiny a dítě či mladého člověka se zatím nepodařilo umístit do adoptivní rodiny nebo to není v jeho zájmu)

2. Pěstounská péče na přechodnou dobu

2.1 pro děti, které potřebují okamžitou pomoc

2.2 pro děti, které potřebují péči na krátkou dobu

2.3 pro mladé rodiče s dítětem

2.4 odlehčovací (respitní) péče

Popis jednotlivých specifických forem pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu:

1. Pěstounská péče

1.1 Pěstounská péče pro děti, které potřebují péči na dlouhou dobu

Aktuálně je v České republice využívána nejčastěji, zájemci o pěstounství se po absolvování přípravy stávají dlouhodobými pěstouny. Pouze zřídka kdy se stává, že se dítě vrací do vlastní rodiny, i když kontakt s vlastní rodinou je udržován, ale návrat do ní není v mnoha případech možný. Tato forma péče je tedy určena převážně dětem, u kterých byly vyčerpány všechny možnosti návratu zpět do vlastní rodiny, nebylo možné zajistit dítěti bezpečí ani v jeho širší rodině, dlouhodobá pěstounská péče je pak pro dítě tou nejlepší volbou.

1.2 Pěstounská péče pro děti jiného než majoritního etnika

Tento typ péče je určen dětem menšinového etnika (převážně děti romské, vietnamské). Pěstouni jsou vyškoleni tak, aby citlivě budovali zdravé sebevědomí dítěte včetně pomoci s hledáním postoje a vztahu dítěte ke své kulturní a národní identitě. Předpokladem této péče je i přirozený zájem pěstounů o etnikum dítěte a zprostředkování informací tak, aby si dokázalo z obou kultur vybrat to nejlepší pro svůj život. Pěstounská rodina přijímá dítě jiného etnika s porozuměním a přijetím jeho kulturního dědictví.

1.3 Pěstounská péče pro děti s mentálním či fyzickým postižením, psychiatrickou diagnózou

Tento typ péče je určen dětem, které mají závažný zdravotní, mentální či psychiatrický hendikep (mentální retardace, autismus, porucha pozornosti a hyperaktivity ADHD, těžké poruchy chování aj.).

Tyto děti potřebují pečovatele s odbornými dovednostmi a je nutná speciální podpora. K výkonu této formy pěstounské péče mají pěstouni k dispozici všechny dostupné služby a podporu odborníků.

1.4 Pěstounská péče pro starší děti a mladé lidi

Je určena dospívajícím a mladým lidem ve věku nad 12 let, kteří jsou dlouhodobě v ústavní péči, byli vráceni z náhradní rodinné péče zpět, protože pro ně nebyla vyhovující, nebo se v ústavní péči ocitli v dospívajícím věku. Úkolem pěstounů je mimo péče o dospívající pomoc při hledání vhodné školy, práce, zajištění bydlení a zvládnutí samostatné péče o sebe.

1.5 Pěstounská péče pro více sourozenců

Zohledňuje fakt, že sourozenci by měli vyrůstat společně. Pěstounská rodina umožní přijmout více sourozenců, kterým poskytne podporu a zázemí.

2. Pěstounská péče na přechodnou dobu

2.1 Pěstounská péče pro děti, které potřebují okamžitou pomoc

Je zaměřená zejména na novorozence a malé děti, pro které se bude hledat dlouhodobé řešení (návrat do vlastní rodiny, péče širší rodiny, adopce, dlouhodobá pěstounská péče), dále pro případy náhlé krize v rodině (zneužití, týrání, násilí v rodině), nemoci samoživitele či samoživitelky, úmrtí rodiče. Připravení pěstouni mají poskytnout takovému dítěti bezpečné zázemí po krátký čas několika týdnů či měsíců, než dítě bude umístěno do dlouhodobé pěstounské péče či adopce. Zabrání se tak dočasnému umístění dítěte do ústavu.

Tato forma pěstounské péče není určena pro děti z dlouhodobě sociálně oslabených rodin, kde řešení situace rodiny, aby se dítě mohlo vrátit zpět do rodiny, vyžaduje delší čas.

2.2 Pěstounská péče pro děti, které potřebují péči na krátkou dobu

Slouží jako nástroj pomoci rodinám, které se dostanou do akutní krize a nemohou po určitou dobu nabídnout dítěti podporu a zázemí, vztahy mezi rodiči a dětmi jsou však zachovány.

Vyskolení pěstouni se o takové dítě starají po dobu, kdy se intenzivně pracuje s vlastní rodinou dítěte, aby se dítě mohlo do své rodiny vrátit nebo jít do dlouhodobé pěstounské péče, nebude-li návrat do rodiny možný. Pěstouni jsou v úzkém kontaktu s rodinou dítěte a podporují kontakt dítěte s jeho rodiči, aby byly existující vazby zachovány.

2.3 Pěstounská péče zaměřená na podporu a pomoc rodiče s dítětem

Tento typ pěstounské péče je určen jako nástroj pomoci mladému rodiči nebo mladé těhotné matce, který/á nemá vhodné zázemí nebo neví, jak se o dítě postarat, a hrozí odebrání dítěte.

Takovému rodiči náhradní rodina poskytuje zázemí a odborné vedení zaměřené na získání potřebných dovedností, jak o dítě pečovat. Úkolem pěstounů je podpora a pomoc při přípravě rodiče na samostatné plnění své role.

2.4 Odlehčovací respitní péče

Péče umožňující odlehčení vlastním rodinám dětí s postižením a jiným pěstounským rodinám (o víkendech, o prázdninách i v jinou domluvenou dobu) – tuto formu péče zatím nelze do současné legislativy zahrnout, s úpravou zatím nepočítá ani navrhovaná novela zákona, nicméně o statutu tzv. respitních pěstounů se na úrovni Ministerstva práce a sociálních věcí jedná (vzhledem k nutnosti je finančně odměnit, uzavřít s nimi Dohodu o výkonu pěstounské péče atd.).

KDO SE MŮŽE STÁT PĚSTOUNEM?

...s myšlenkou stát se pěstounem se můžete setkat kdykoliv během Vaší životní cesty...

Pěstoun nemusí mít vlastní děti, ale určitě by měl mít zkušenosti a dovednosti ve výchově dětí.

Pro věk pěstouna neexistuje přesné věkové rozlišení, ale předpokládá se, že pěstoun bude dostatečně zralý a ochotný pracovat se spleťtými problémy dětí, které si s sebou mohou nést z jejich minulosti. V případě dlouhodobé pěstounské péče se porovnává věk pěstounů a dítěte, které by měli pěstouni přijmout. Rozdíl věku by se měl blížit rozdílu jedné generace – jako v běžné rodině. Toto neplatí, zůstává-li dítě v péči širší rodiny, například prarodičů.

K myšlence stát se pěstounem mohou vést různé motivace a důvody, důležité však je jim rozumět a umět je nahlížet i v průběhu pěstounství. Vedle důvodů a motivací, proč se stát pěstounem, je důležitá i vyrovnaná osobnost a osobnostní nastavení pěstouna (pěstoun musí být ochoten v rámci přípravy sdílet svůj osobní příběh, uvědomit si své slabé a silné stránky, pracovat na tématech, která jsou pro něj obtížná a mohl by jimi přijaté dítě ohrozit).

Pěstoun může mít i jiné zaměstnání, nemusí vykonávat pouze pěstounskou péči. Důležité však je, aby i tak dítě mělo kvalitní péči a dostatek pozornosti. Má-li dítě např. těžké či středně těžké postižení, bude další zaměstnání spíše nemožné.

Pěstoun má nárok na finanční zabezpečení – pro dítě příspěvek na úhradu potřeb dítěte a dále odměnu pěstouna, která se liší podle počtu dětí a formy pěstounské péče. Při přijetí dítěte také získává příspěvek při převzetí dítěte do péče, aby zajistil základní věci pro dítě, pokud je dítě nemá. Není tedy třeba si pro pěstounství předem vytvářet větší než běžné finanční rezervy.

...Váš domov bude i domovem pro přijaté dítě...

Při rozhodování, zda se stát pěstounem, hraje důležitou roli i pohled blízké rodiny, vlastních dětí i lidí z blízkého okolí. Podobně rozhodnutí partnerského páru stát se pěstouny znamená souhlas obou partnerů.

Pro pěstounství není třeba vlastnit dům či vlastní byt. Důležitá je však možnost pěstounů vytvořit dítěti v jejich obydli zázemí, místo. Ideální je samozřejmě samostatný pokojíček, aby dítě i další

členové rodiny měli dostatek soukromí. Není to však nepřekročitelnou podmínkou, záleží na konkrétní situaci, věku přijatého dítěte atd. Bytové podmínky jsou posuzovány sociálním pracovníkem individuálně.

...pomoci dítěti porozumět jeho situaci znamená i přijmout jeho vlastní rodinu jako jeho nedílnou součást...

Postupné sdělování pravdivých informací o jeho původu i historii dítěti pomáhá nalézt sám sebe i mnohdy ztracenou důvěru.

Důležitá je i otevřenost pěstouna k setkávání dítěte s jeho vlastní rodinou, a je-li to v zájmu dítěte, pak i aktivní podpora pěstouna k návratu dítěte do jeho rodiny.

I když třeba bude přijaté dítě u Vás jen na přechodnou dobu (tedy po dobu, kdy se nemůže vrátit nebo vyrůstat ve vlastní rodině), i tehdy mu můžete poskytnout to, co potřebuje nejvíce – bezpečnou náruč, stabilní prostředí, přijetí a lásku.

...být pěstounem znamená reflektovat své pěstounství i přijmout podporu odborníků...

Pěstouni jsou přijatým dětem nejen jejich náhradními rodiči, ale i odborníky, kteří se orientují v odborných službách a dokážou jich při svém pěstounství využívat.

Průběžné vzdělávání přispěje pěstounům k připravenosti a zvýšení odbornosti při výkonu pěstounské péče.

Podpora odborného pracovníka zvenčí umožní pěstounům nezávislý pohled na výkon pěstounství i na ně jako na pěstouny, ale i odbornou podporu a pomoc, když si nebudou jisti.

Spolupráce s dalšími odborníky je nezbytná vzhledem ke specifickým problémům dětí i k dalšímu vzdělávání pěstounů.

Lidé, kteří se stanou pěstouny, přijímají jako svou povinnost a závazek pravidelně se vzdělávat, pracovat sami na sobě, rozvíjet své kompetence.

Základní kritéria, která jsou posuzována u každého zájemce o pěstounskou péči:

- schopnosti a dovednosti v péči o děti
- možnosti zajistit bezpečné a láskyplné prostředí pro dítě
- schopnost a ochota k týmové spolupráci při pěstounství
- ochota vzdělávat se, reflektovat své postoje a motivace a rozvíjet své schopnosti

CO ZNAMENÁ BÝT DOBRÝM PĚSTOUNEM? ...ANEB NEPOSTRADATELNÉ KVALITY PĚSTOUNA...

- 1 Vytvořit dítěti bezpečný a láskyplný domov
- 2 Rozumět dítěti, i když jeho chování může být těžké pochopit a zvládnout jej
- 3 Odolnost
- 4 Nemít předsudky a brát dítě takové, jaké je
- 5 Trpělivost
- 6 Smysl pro humor
- 7 Flexibilita
- 8 Závazek k dalšímu vzdělávání a sebezvoji

KROK ZA KROKEM ...ANEB JAK SE MŮŽU PĚSTOUNEM STÁT...

1. krok – kontaktujte nás

Jediné, co teď musíte udělat, je zkontaktovat nás telefonicky nebo e-mailem – dozvíte se všechny další informace a domluvíme si společnou schůzku. Osobní setkání je nejlepší možnou cestou, jak se blíže poznat a získat potřebné informace.

2. krok – dovoluňte zjistit Vaše možnosti a omezení stát se pěstouny

Pěstouny se nemohou stát lidé, kteří byli někdy odsouzeni pro násilný či sexuální trestný čin, budeme od Vás proto potřebovat výpis z rejstříku trestů, také budeme mluvit o Vašem zdravotním stavu, finančním zajištění a sociálním zázemí pro dítě. To všechno už budeme dělat ve spolupráci s místně

příslušným Orgánem sociálně-právní ochrany dětí ve Vašem bydlišti. Ten také zodpovídá za to, že základní informace o Vás a Vaše žádost poputují na krajský úřad, který rozhoduje o tom, zda Vás zařadí do procesu přípravy k pěstounství. Může se tedy stát, že v této fázi je Vaše cesta k pěstounství zastavena. Vždy byste však měli rozumět důvodům, proč tomu tak je, proto se nebojte zeptat, máte na informace právo.

3. krok – zapojte se do přípravy

Než nabídnete konkrétnímu dítěti bezpečné místo ve Vaší rodině, je třeba zapojit se do přípravy. Tam se dozvíte všechny podrobnosti o pěstounství, konkrétní zkušenosti jiných pěstounů, Vaše práva

a povinnosti jako pěstounů, získáte informace o specifických potřebách dětí, které by do Vaší rodiny mohly přijít. Tato příprava probíhá ve skupině společně s dalšími zájemci o pěstounství, je obvykle v rozsahu několika dní.

4. krok – zjistěte, jací jste a jaké pro Vás pěstounství asi bude

Společně s Vámi to bude zjišťovat sociální pracovník, který bude jezdit do Vaší rodiny a budete si společně povídat o Vašich představách o pěstounství, o motivacích k pěstounství, o Vašich potřebách a zkušenostech v dětství i dospělosti, aktuálním rodinném zázemí, Vašich vlastních dětech, o Vašem zaměstnání, finančních a materiálních možnostech, o komunikaci ve Vaší rodině, o vazbách se širší rodinou atd. Sociální pracovník bude mluvit také s Vašimi dětmi a případně s dalšími členy rodiny, kterých se přijetí dítěte do rodiny také dotkne a stanou se důležitými osobami pro Vaše přijaté dítě. Všechny informace společně s Vámi zaznamená do podrobného dotazníku. To bude také hlavní dokument, podle kterého budou porovnány Vaše možnosti a schopnosti s potřebami dětí, pro které hledáme rodinu.

5. krok – pojdte s námi společně rozhodnout, co bude dál

Ke konečnému rozhodnutí o tom, zda jste připraveni stát se pěstouny, dojdete společně za účasti Vašeho sociálního pracovníka a nezávislého panelu dalších odborníků, kteří mají zkušenosti v posuzování zájemců o pěstounství. Rozhodne se také o tom, pro jaké dítě budete ta nevhodnější rodina (např. pro starší dítě, dítě s postižením, pro více sourozenců, dítě jiného než majoritního etnika atd.).

Výše popsané kroky, jak se stát pěstounem, vycházejí z praxe Amalthea o.s. Podoba příprav a vyhodnocení Vašich předpokladů k pěstounství se však v jednotlivých krajích liší. Někdy realizují pří-

pravy samy krajské úřady, jindy k tomu pověřují další organizace. Proto se vždy na počátku informujte o tom, jak bude probíhat příprava u Vás v kraji, abyste celému procesu dobře rozuměli ještě předtím, než do něj vstoupíte.

Někteří lidé jsou skvělými rodiči, ale posláni pěstounství by pro ně bylo obtížné naplnit. Pokud budete mít v průběhu vyhodnocování Vašich dovedností a schopností nějaké pochybnosti, můžete je sdělit sociálnímu pracovníkovi a mluvit o nich. Je přirozené, že jste opatrní, než na sebe vezmete závazek, a pokud v průběhu přípravy zjistíte, že pěstounství pro Vás a Vaši rodinu není, je to dobré rozhodnutí a svědčí o Vaší schopnosti odhadnout své možnosti a limity.

Jak dlouho trvá, než se stanete pěstouny? To je částečně závislé i na Vás. Někteří lidé potřebují delší čas k rozhodování než jiní, obecně je však třeba počítat s minimálně 4-6 měsíci, v rámci kterých proběhnou návštěvy sociálního pracovníka u Vás doma i společně skupinové přípravy a závěrečné vyhodnocení.

A jaké jsou další kroky?

Přemýšlejte ještě jednou, co můžete dítěti nabídnout. . .

Ponechte si dostatek času na přemýšlení o tom, co můžete Vy a Vaše rodina dítěti nabídnout, a o důsledcích, které může rozhodnutí přijmout dítě do Vaší rodiny přinést. Mluvte se svým partnerem a Vašimi dětmi, zjistěte, co si o tom kdo ve Vaší rodině myslí. . .

Doporučujeme také, abyste se ještě než se k pěstounství rozhodnete, setkali s jinými pěstouny a vyslechli jejich zkušenosti s péčí o děti, které přijali do svých rodin. Můžeme Vám pomoci v kontaktu s pěstouny, zajistit Vaše setkání s nimi v naší organizaci.

JAK BUDU JAKO PĚSTOUN PODPOŘEN? ...KDO A JAK MI V PĚSTOUNSTVÍ POMŮŽE?

Pěstounům je zajištěn servis odborných služeb po dobu výkonu pěstounské péče i po dobu, kdy jako pěstouni čekáte na přijetí dítěte do rodiny. Doba čekání na přijetí dítěte do Vaší rodiny je různá, při tzv. párování dítěte a rodiny se vyhodnocují potřeby konkrétního dítěte a možnosti rodiny. Tento proces hledání rodiny pro dítě, resp. párování, může tedy trvat i několik měsíců. V tomto čase budete v kontaktu se sociálním pracovníkem, který Vás bude průběžně informovat o stavu párování, budete mít možnost se dále připravovat na pěstounství formou vzdělávání a také kontaktem s dalšími pěstouny, kteří už dítě přijali nebo na něj také čekají.

Organizaci, která Vám bude jako pěstounům služby poskytovat, si můžete vybrat sami. Oporou by Vám měl v první řadě být sociální pracovník z Oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), který má ze zákona povinnost alespoň dvakrát ročně navštívit Vaši domácnost, zjistit spokojenost dítěte, které jste přijali do Vaší rodiny. V Pardubickém kraji dlouhodobě a kontinuálně doprovázení pěstounských rodin nabízí naše organizace Amalthea o. s.:

Individuální podpora odborníků

- *sociální a specializované poradenství* – na základě potřeb rodiny bude zajištěno sociální poradenství (osobně, telefonicky či e-mailem) či konzultace s dalšími odborníky (psycholog, psychoterapeut, speciální pedagog, etoped, právník. . .)

- *doprovázení pěstounských rodin* – sociální pracovník pravidelně společně s Vámi jako pěstouny hodnotí fungování rodiny, atmosféru v rodině, doprovází rodinu během období adaptace dítěte a dále po celou dobu výkonu pěstounské péče. Společně

vypracujete a budete naplňovat individuální plán ochrany pro přijaté dítě. Sociální pracovník Vám pomůže zajistit kontakt s dalšími odborníky, je průvodcem a pomocníkem při výkonu pěstounské péče. Je nápomocen rodině také při kontaktu dítěte s jeho vlastní rodinou.

- *terapeutické metody na posílení citové vazby* – vytvoření bezpečného vztahu mezi pěstounem a dítětem je často zásadní pro zdravý vývoj dítěte v náhradní rodině. Klíčoví pracovníci ve spolupráci s pěstouny hledají tu nejhodnější metodu pro každé dítě. Jedná se např. o tyto metody: kniha života, dotyková terapie, terapeutické příběhy, filiální terapie, traumatická hlava, cvičení pro podporu smyslů, cvičení zaměřená na přijetí těla).

- *zprostředkování kontaktu s vlastní rodinou dítěte* – dítě a jeho rodiče si mohou přát zůstat v kontaktu, i když dítě žije v pěstounské či adoptivní rodině. Pokud je to v zájmu dítěte, nabízí Centrum náhradní rodinné péče ke kontaktu neutrální prostředí a klíčový pracovník náhradní rodiny doprovází dítě, rodiče i pěstouny kontaktem tak, aby bylo v první řadě zajištěno bezpečí dítěte.

Setkávání, vzdělávání a pobyty

- *setkávání s dalšími pěstouny* – v rámci klubů nebo svépomocných skupin mají pěstouni možnost se setkávat s ostatními pěstouny, mohou sdílet svá trápení a těžkosti, ale také radosti vyplývající z výkonu pěstounské péče

- *vzdělávání* – pěstouni mají možnost dále se vzdělávat pomocí přednášek, seminářů, vzdělávacích a sebezkušnostních kursů. Nabídku možnosti vzdělávání mohou využívat i pěstouni, kteří zrovna dítě v péči nemají a čekají na jeho příchod do rodiny.

- *víkendové a týdenní pobyty* – pobyty pro pěstouny mají sebezkušenostní a vzdělávací charakter, pobyty jsou společné pro pěstouny i děti, oddělený příp. společný program je zajištěn odborníky, kteří rodiny dlouhodobě doprovází, program je tedy šitý na míru jejich potřebám.

Odlehčovací služby

- *podpůrný program* – realizují ho vyškolení a zkušení dobrovolníci, kteří pracují na konkrétní zakázce rodiny. Zavádění dobrovolníků do rodin zajišťuje klíčový pracovník rodiny ve spolupráci s koordinátorem dobrovolníků. Dobrovolníci dětem pomáhají s vytvářením nových kontaktů, zajišťují volnočasové aktivity, pomoc při přípravě do školy, doučování, doprovod na kroužky. Dobrovolník dochází do rodiny pravidelně a dlouhodobě, může se stát dítěti starším kamarádem a pozitivním vzorem.

- *víkendové pobyty pro děti* – vzdělávací a zážitkové pobyty zaměřené na konkrétní téma.

Služby pro děti

Služby pro děti jsou poskytovány dětem přijatým do pěstounské péče i vlastním dětem v rodině pěstounů, nesmí být opomenuty potřeby žádného dítěte v rodině.

Sociální pracovník rodiny je k dispozici také dítěti, se kterým se individuálně setkává, zjišťuje, jak se má, co potřebuje, co si přeje, co se mu na životě v rodině líbí, co mu nevyhovuje.

Dětem je také zajištěna možnost konzultace s odborníkem, s kontaktem dítěti pomůže právě sociální pracovník, který dítě nejlépe zná.

Děti se spolu s pěstouny nebo i samy účastní víkendových a týdenních pobytů, program těchto pobytů je zaměřený na potřeby dětí – např. podpora identity dítěte, sebepřijetí, podpora sebevědomí atd.

SKUTEČNÉ PŘÍBĚHY PĚSTOUNŮ A DĚTÍ V JEJICH PĚČI

Paní Mirka, bývalá učitelka, venčí psa s osmiletou Klárkou. Klárka je v rodině rok, chodí po špičkách, kýve se a špatně mluví – má diagnózu dětská mozková obrna, první rok prožila u matky, která sama byla postižená a o své dítě se neuměla starat. Nikdo jí nepomohl a v roce jí holčičku odebrali – silně zanedbanou. Pak žila do sedmi let v kojeneckém ústavu a teď je už rok tady – doma. Při procházce si s novou mamkou povídají, mamka ji nechá chvíli vést psa, pak ho spolu nakrmí. Odpoledne spolu a s vlastní dcerou paní Mirky Františkou jedou na dětský den. Františka ukazuje Klárce, jak splnit disciplíny, které jsou pro ně přichystané. Klárka se drží Mirky za ruku. U jednoho stanoviště je čarodějnice,

Klárka se vyděsí, a když ji chce Mirka obejmout, ozene se po ní loktem – nemá zatím moc ráda, když na ni někdo sahá, zvláště když se bojí. Začne se kývat. Mirka na Klárku pomalu mluví a opatrně ji položí ruku na záda, začíná ji hladit, Klárka se uklidňuje. Po chvíli si s Mirkou jdou čarodějnice prohlédnout. Klárka zjišťuje, že je tu někdo, kdo ji ochrání a kdo zajistí její bezpečí.

Paní Mirka nikdy neuvažovala o tom přijmout postižené dítě, nebyl to její sen, neměla pocit, že je jejím posláním starat se o dítě s postižením. Když byla pracovníky krajského úřadu seznámena s Klárkou, řekla si, že se o ni postará, že jí svoji

výchovou pomůže a ona všechno dožene. Teprve postupně zjistila, že i při největší snaze nedokáže některé věci změnit. Postupně však našla cestu, jak toto přijmout, a díky její péči se o sebe Klárka učí přiměřeně postarat a pomalu se učí i číst a psát. Život v rodině ji učí novým dovednostem, což posiluje její sebevědomí a sebepřijetí, učí se v rodině žít a být s lidmi „nablízko“.

Čtrnáctiletá Zdenka má horečku, je jí hrozně zle, objevuje se úzkost, halucinace. Má skutečně strach, ale o pomoc nekřičí. Není zvyklá, že by jí někdo mohl pomoci, když je jí nejhůř... Zdenka byla od narození v kojeneckém ústavu, pak dětský domov, občas hostitelská rodina, pak se v jedenácti letech najednou objevila matka – chodila k ní na víkendy – matka jí ubližovala, využívala ji k tomu, aby hlídala mladší děti, musela být u toho, když si matka vodila domů muže, o Zdenku se nijak nestarala... Před rokem začala Zdenka jezdit k pěstounům. Teď je k nim svěřena do péče – snad sem už patří...

Přesto je teď nevolá, trpí tise a sama – jako už tolikrát v životě... Přichází pěstounka Jitka. Má starost v očích, přináší vodu a léky. „Jak je Ti, Zdeni?“ Odvezu Tě teď do nemocnice, potřebuješ pomoc od lékařů.“ Zdenka má strach, ale podřídí se... Pěstoun Jarda řídí auto, Jitka objímá Zdenku kolem ramen. Zdenka musí zůstat v nemocnici – její stav je vážný. Hned ráno za ní pěstouni znovu přijíždí. „Musíš tu zůstat tři dny, ale každý den za Tebou budeme jezdit.“ Přivezli jí dobroty a knížky. Zdenka už je lépe. A hlavně ví, že je tu někdo, kdo jí pomůže, komu na ní opravdu záleží... a kdo ji tady nenechá. Vráti se domů, nezůstane v ústavu jako tenkrát. Cítí to a ví to. Pořád jí to opakuje...

Když se Zdenka uzdraví, doprovází ji pěstouni pravidelně k psychoterapeutovi, který jí pomáhá zvládnout její úzkostné stavy.

Nemá ještě ani jméno, je mu sotva pár dní a už by byl na světě úplně sám... Ale teď už není – je tu

pěstounka Hana a pěstoun Honza – v jejich náručí tráví skoro celý den. Nejradši odpočívá v šátku na těle pěstounů. U nich bude asi měsíc, možná dva – než soudy vše zařídí a než se najdou noví rodiče, kteří mu dají jméno a rodinu. Ti, kterým se narodil, se ho vzdali, a na ty nové čeká tady u Hanky a Honzy.

Pěstounka Magda uklízí z pod postele nashromážděné zbytky jídel, papírky od bonbónů a sklenice od marmelád. Zase si to sem Kristián schoval... Kristiánovi je pět let. Do tří let žil u své rodiny, žili v hrozných podmínkách, často měl hlad. Pak bydlel v dětském domově a teď je pár měsíců tady. Pořád nevěří, že bude mít dost jídla a že bude dost pro něj. Navíc má strach, že ho tito lidé přestanou milovat, a to dobré jídlo ten strach tak příjemně zahání...

Magda připraví velkou mísu ovoce a malých dobrůtek na stůl – „Tady si můžeš brát, kdykoli budeš mít chuť,“ vysvětluje Kristiánovi. Ví, že je to otázka času a spousty trpělivosti a Kristián pochopí, že jsou tu opravdu pro něj a že jim skutečně může věřit. Tak jí to přece řekla sociální pracovnice Lenka, která za ní každý měsíc přijede a společně vymýšlí, jak Kristiánovi pomoci. Také ji uklidňuje, že stejné problémy řešili i jiní pěstouni – vyprávěli si o tom na víkendovém setkání pro pěstounské rodiny, kterého se zúčastnila minulý měsíc...

Pěstounka Lada drží za ruku dvanáctiletou Zuzku. Zuzka u ní žije už od dvou let. Teď si Zuzka povídá se svou vlastní mamkou, se kterou se začaly potkávat. Mamka Zuzky má schizofrenii, její stav se v poslední době stabilizoval a požádala o možnost se se Zuzkou jednou za čas vídat. Pro Zuzku to není lehké – je to tak zvláštní vidět svoji mámu... Potřebuje mít u sebe svoji pěstounku, s ní to zvládne.

Lada se Zuzkou mluví o její vlastní mamce odmalíčka, ukazovala jí obrázky, které pro ni mamka namalovala, vyprávěla jí těch pár věcí, které o mamce věděla. Teď pomáhá Zuzce pochopit, co je to

KONTAKTY

Pokud Vás myšlenka pěstounství zaujala, neváhejte nás prosím kontaktovat, domluvíme si osobní schůzku k zodpovězení Vašich dalších otázek.

navštivte naše webové stránky

<http://amalthea.pardubice.cz>

<http://www.facebook.com/o.s.Amalthea>

napište nám e-mail na

amalthea@amalthea.pardubice.cz

zavolejte nám na tel. čísla

+420 773 952 819 nebo **+420 466 302 058**

přijďte za námi do naší organizace Amalthea o. s.

Městský park 274, 537 01 Chrudim

Informační materiál byl sestaven v Amalthea o.s. (2010) na základě získaných zkušeností v organizaci British Association for Adoption & Fostering (BAAF) a inspirován byl průvodcem Supported Fostering Services za finanční podpory Nadace Sirius.

Druhá verze materiálu vznikla v Amalthea o.s. díky projektu Burzy filantropie (2012).